

Lezing: The Lost Lady en de correcties van de schrijvers.

Op woensdag 25 juli 2012 gaf Dr. Margaret Barker een tweede lezing ten huize van Annine van der Meer. In de lezing en het gesprek na afloop kwamen tal van onderstaande onderwerpen naar voren. Annine van der Meer vatte ze samen in onderstaande hoofdpunten:

* *De voorspoed van Wijsheid*. Toen de Lady actief was in Oud-Israël was er balans, welzijn en voorspoed. Wijsheid is een persoon die de structuur schept en ordent, de goede verhoudingen en ordening in stand houdt; zij houdt de balans als dirigeert zij een groot symfonieorkest (*Spr.* 8: 30; *Op.* 3:14). Zij heeft vele godenzonen tot haar beschikking want er zijn vele godenzonen -later door de christenen engelen genoemd- die haar hierbij helpen. Die engelen worden in het tijdperk van de Jahwe alleen-periode van de Deuteronomist verboden. De ene mannelijke God heerst alleen. De oude drie-eenheid van Moeder-Vader-eerstgeboren Kind verdwijnt.

Zodra de Lady de tempel wordt uitgezet, vervalst het land. De balans verdwijnt. Er wordt een nieuw verbond gesloten; het is een soort contract tussen een vorst en diens 'onderdanen' waarin je de 10 geboden moet gehoorzamen.

* *De tweede wet*. Rond 626 BC vindt koning Josia een nieuw boek van het verbond (de tweede wet) (*2Kron.* 34:19-28). Vervolgens viert men groot feest waarbij vele dieren geofferd worden (*2Kron.* 35:7-9, 14). Daarna voert de koning het programma van de Deuteronomist uit. Let wel: in de oudere Hebreeuwse traditie bleef het bij graan- reuk en plengoffers en werd er slechts sporadisch een dier of een mens geofferd.

* *De aanpassing van de teksten na 600 BC*. Rond 600 en met name na de terugkomst van de ballingschap uit Babylonië ondergaan de hebreeuwse teksten een ingrijpende 'facelift'. De schrijvers lassen het verhaal over Mozes en de tien geboden op de berg Sinai in; zij veranderen vrouwelijke godsnamen als El Shaddai (God met de borsten), Eloha (*Deut.* 32:15-17; *Ps.* 18:30-31) Qudshu (de Heilige), Ashrata en de mannelijke godsnaam El, in die van de Heer of Jahwe (*Ex.*6:3).

De Deuteronomist wil slechts één God Jahwe erkennen; zijn geboden en wetten staan in het in 626 BC teruggevonden boek van de (tweede) wet; het boek Deuteronomium. Nu wordt ook het verhaal van de boom van kennis van goed en kwaad, de zondeval en het geploeter van Adam en Eva buiten het

paradijs toegevoegd. De naam El Shaddai komt 31 keer in het wijsheidsboek Job voor en de naam Eloha 42 keer. De Deuteronomist zal later suggereren dat Eloha een heidense god is (2Kron. 32:15).

* *Van Wijsheid naar Wet*. Nu gaat de zelfstandige figuur Wijsheid over in de Wet, de Tora (Deut. 4:6)

* *De methoden van de hervormers bij het veranderen van de teksten*. De hervormers en hun corrigerende pen worden de 'tiqqune sopherim' (restauratie van de schrijvers) genoemd.ⁱ We hebben de regels teruggevonden volgens welke zij de teksten mochten veranderen.

1. Het was toegestaan om letters om te draaien, waardoor er van een positieve een uiterst negatieve betekenis ontstond, die vaak voor het goddelijk vrouwelijke werd toegepast. Hier zijn schrikbarend veel voorbeelden van te vinden.

2. Ze verdeelden de letters in andere woorden waardoor de betekenis negatief gemaakt werd. Zij haalden woorden uit elkaar waardoor die iets heel anders gingen betekenen. Ze herschikten de letters dus anders.

3. Een derde methode was het veranderen van de vorm van de letters. Vaak veranderden ze een kwart letter, waardoor die letter een andere letter leek en dus een andere betekenis kreeg. Gecombineerd met een verdraaing en herschikking van de letters die overbleven, gaf dit een andere en een voor de Lady negatieve betekenis. Van een positieve koningin wordt Wijsheid nu de zonde van Samaria (Amos 8:14). Wijsheid als stad van de zon wordt stad van de verwoesting (Jes. 19:18; verg. Deut. 33:2; Ez. 8:3; Hos. 10:5; 1Kon.11:7; 1 Kon. 15:13; 2Kon. 23:7).ⁱⁱ

4 Later zetten ze andere klinkers bij dezelfde letters waardoor die letters en woorden iets heel anders gingen betekenen. Qds of Qudshu zonder puntjes betekent de heilige of heiligheid (1Kon. 14:23-4). Mét puntjes wordt het 'mannelijke prostituee'. Na de toevoeging van puntjes en klinkers staat er:

'Op elke hoge heuvel en onder elke groene boom richtten zij offerplaatsen in met wijstenen en heilige palen (asherims) en er was ook een mannelijke prostituee in het land (in de moderne vertalingen staat een onjuiste meervoudsterm) die zich op de offerplaatsen aan ontucht wijdden'.

Voor de toevoeging staat er: *'Op elke hoge heuvel en onder elke groene boom richtten zij offerplaatsen in met wijstenen en heilige palen (asherims) en de Heilige in het land (1Kon. 14:23-4).*

5. Ook lassen ze in bestaande teksten iedere keer de naam van Jahwe en zijn wet in (Ben Sirach 24:23; Baruch 4:1 naast 3:9 en 3:12). Laat je de inlas weg, dan komt het oude patroon en vooral de oude Wijsheidsbetekenis weer naar voren.

De archeologie van de teksten. Wanneer vanaf het jaar 1947 de Qumran-teksten bij de Dode Zee gevonden worden blijken deze teksttradities meer dan 1000 jaar ouder dan de bekende Hebreeuwse teksteditie die sinds 1000 AD in omloop is. Uit de grote verschillen blijkt dat de canonieke redactie van de Oudtestamentische hebreeuwse teksten tal van veranderingen heeft ondergaan. Een voorbeeld is *Jes.7:11* waar in de Qumran editie staat: 'Vraag de Moeder van de Heer een teken'.

In de gecorrigeerde versie staat:

'Vraag de Heer een teken' of 'Vraag een teken van de Heer'.ⁱⁱⁱ (*Jes. 7:11* verg. *Lc. 1:43*). Slechts een letter is veranderd.

De missing lady en haar zoon. Door de bank genomen kun je stellen dat de joodse rabbi's in de voorchristelijke periode vanaf 626 BC de Moeder van de Heer uit de teksten verwijderen. Maar toch leefde de oude wijsheidstraditie ondergronds door. Er zijn tal van bewijzen dat de Jezus en de eerste christenen een Moeder in de hemel kennen. Zij spreekt o.a. tot Jezus bij de doop in de Jordaan en wordt door de christenen als Moeder en Heilige Geest aangesproken (*Rom 8:14; 8:29*).

In de na-christelijke periode verwijderen de rabbi's die passages waar sprake is van haar zoon, de messias. Jezus en de christenen kunnen nu niet meer claimen dat hij de zoon van de Allerhoogste en diens partner Wijsheid is; dat hij de messias is. Want die passages over de messias worden met terugwerkende kracht uit de hebreeuwse oudtestamentische redactie verwijderd. Bewijzen vinden we in de Qumran-versies en de Griekse vertaling van het Oude Testament de Septuagint, die vaak een vertaling blijkt van een oudere hebreeuwse redactie van het Oude Testament dan de latere edities.

In de periode 70-100 AD bepalen de rabbi's welke versie van het Oude Testament de standaardversie zal worden. Dat er dan al met de teksten gerommeld wordt, bewijst kerkvader Justinus. Vroeg in de tweede eeuw beschuldigt hij de joden ervan juist die passages uit de Oudtestamentische teksten te verwijderen die belangrijk zijn voor de christenen (*Justinus, Trypho, 71*). Het proces van de correctie van de teksten dat rond 600 BC begonnen is, gaat dus in de eerste eeuwen na Chr. onverminderd voort.

De teksten zonder en met punten. De eerste christenen gebruiken de oudere editie van het Oude Testament zonder punten (klinkers) boven de letters

(medeklinkers). Vanaf 200 na Chr. beginnen de rabbi's met het plaatsen van punten; dit proces eindigt rond 700 AD. De hebreeuwse teksten zijn dus zeer laat van punten (die voor klinkers staan) voorzien. Met de punten pinnen de rabbi's de betekenis van de woorden vast. Tussen 600 en 950 ontstaat op basis van vele verschillende tekstradities de uniforme Masoretische tekst. De eerste edities met punten ontstaan rond 1000 AD (Leningrad codex). Jezus en zijn volgelingen lezen de teksten zonder punten; dat betekent dat dezelfde letters zonder klinkers een andere betekenis gehad kunnen hebben. Het punten van de teksten en het vastleggen van een bepaalde betekenis is pas in zwang geraakt na het begin van het Christendom.

Hieronymus vertaalt de verkeerde tekst. Rond 400 AD zoekt Hieronymus een betrouwbare Hebreeuwse teksteditie. Daartoe reist hij speciaal naar Palestina. Hij wil deze als uitgangspunt nemen voor een nieuwe Latijnse vertaling van het Oude Testament. Hij vindt hier de vele malen bewerkte editie van de teksten van het Oude Testament die dan in Palestina in omloop is.

De eerste christenen gebruiken een andere Oudtestamentische editie. Wanneer Jezus de Jesaja boekrol opneemt, leest hij uit een andere redactie voor dan diegene die Hieronymus zal vertalen. Hij citeert in de synagoge in Nazareth uit de Qumran versie (Jes. 61:1; verg. 11:2; 42:1; verg. Lc.4:18-21).^{iv}

Hieronymus neemt de verkeerde tekst, iets waarvoor Augustinus hem al gewaarschuwd had. De Latijnse vertaling van Hieronymus, gebaseerd op een gecorrumpeerde tekst, wordt de basistekst van het westerse Latijnse christendom.

De hervormers Luther en Calvijn nemen deze tekst als uitgangspunt. Hieruit zijn de Lady en bepaalde cruciale passages over de Messias weggeschreven. Passages in Jes. 7:11; Jes. 52:14 en 53:11 zijn of weg of zodanig aangepast dat ze een totaal andere betekenis krijgen.

Voorbeeld: de tekst in Jes. 52:14 leest 'zijn uiterlijk was gezalfd' (en straalde) terwijl je nu leest: 'zijn uiterlijk was onmenselijk geschonden' (dus vervormd). In de Qumran-versie van Jesaja stond bij 53.11 een Messiaanse profetie, die later weggehaald is.

Concluderend. Jezus staat in een oude Hebreeuwse tempeltraditie van voor de tweede tempel (die oudere edities van Oudtestamentische Hebreeuwse teksten gebruikt). Hij kent Wijsheid. Zij spreekt tot hem bij de doop in de Jordaan. Hij beschouwt haar als zijn Moeder. Daar waar Heilige Geest staat in de christelijke teksten wordt de Moeder van de Heer, de Moeder van Jezus de Christus bedoeld.

De tweede tempelperiode is de periode van het Judaïsme en het joodse volk. Het verhaal van Mozes in de Sinai die de 10 geboden krijgt, het verhaal over het beloofde land en het uitverkoren volk, behoren tot wat Margaret Barker 'the Mozes saga' noemt. Het zijn verhaalelementen die later aan de teksten zijn toegevoegd en voortkomen uit de koker van de schrijvers van de tweede tempel.

Latere generaties hebben deze redactie van de Deuteronomist tot enige echte en letterlijk ware verheven. Wij ontdekken nu dat het slechts een beperkte en historische interpretatie is geweest die wij kunnen ontdoen van de pretentie van absolute waarheid. Wij ontdekken dat er een fase aan Mozes, diens tien geboden, diens wet (*Deut.* 33:4) en vrouwvijandigheid, diens beloofde land en diens uitverkoren volk, voorafgaat; een historische fase waarin het moederlijk vrouwelijke de juiste maat meet, de balans houdt.

Typerend ook dat de periode van de menselijke geschiedenis die als in de tweede tempelperiode als 'de val' wordt omschreven, gekenmerkt wordt door een sterke strijd tussen de geslachten en een onderdrukking van het vrouwelijke. Het proces is ook wel 'Die Entzauberung der Welt' genoemd. Het besef dat alle leven bezielde en sacraal is, gaat verloren.

Een happy End. Aan deze periode van ontheiliging van de wereld en onverschilligheid en scepsis naar het goddelijke, lijkt nu in onze tijd een einde te komen. In het laatste boek van het Nieuwe Testament *Openbaring* wordt de oude situatie van twee-eenheid, geïntegreerdheid en heelheid of heiligheid hersteld. Een nieuwe tijd van balans breekt aan. Daarvoor is nodig dat het goddelijk vrouwelijke in ere hersteld wordt; pas dan is er een nieuw evenwicht en een nieuwe balans. De periode van eerherstel is zich momenteel aan het voltrekken.

ⁱ D. Barthélemy, 'Les tiquuné sopherim et la critique textuelle de l'Ancien Testament', *Supplements to Vetus Testamentum* IX (1963), 258-304.

ⁱⁱ *Van Sophia tot Maria*, 120 n 8 en 144 n 156.

ⁱⁱⁱ *Ibid.*, 161.

^{iv} *Ibid.*, 239.